

vanými — přestože v opozici k Zichově pozici, ba tím spíš! — sleduje tuto průkopnickou linii, mohli bychom jeho „Drama jako básnické dílo“ řadit právě sem.

Buď jak buď, Veltruský to neudělá. A když pak *Divadelní ústav* z iniciativy Jany Patočkové a Miroslava Procházky (volal po tom už léta, za starého režimu to však bylo volání na poušti) připravuje souborné (tj. opravdu *úplné*) vydání Veltruského *Příspěvků k teorii divadla*¹³⁾ (vyšlo, žel, až těsně po Veltruského smrti), Veltruský sám svoji disertaci z tohoto souboru předem vyloučí. Jde přece o příspěvky k teorii *divadla*. A „Drama jako básnické dílo“ už svým názvem otevřeně deklaruje, že žádným takovým příspěvkem není. Chce být přece — a říká to docela jasně — příspěvkem k teorii něčeho jiného: k teorii literárního druhu (tedy k literární *genologii*), tudíž k (strukturalistické) teorii *literatury*. A že tu, v *Příspěvcích*, bude chybět? Kdo bude chytit, snadno je najde. Ne v *Příspěvcích*, ale v *Čtení*. Ne o divadle, ale o *poezii*.

„Drama jako básnické dílo“ není tedy prací v teatrologické linii Zichově, ale zcela mimo ni. Zich, když psal o divadle, psal opravdu o divadle a nepodsoval místo toho psaní o literatuře (jak se to v drtivé většině případů děje, a právě proto jedno od druhého tak těžko rozlišujeme). Veltruský rovněž nic nepodsouvá, o divadle však zde, v této práci, psát nechce a nepíše. K divadlu si své už pověděl,¹⁴⁾ zatímco teď píše — a chce psát — nikoli o něm, leč výlučně o literatuře. Zichovo jméno tu sice zazní, ovšem jen jako jméno kohosi, kdo sem nepatří, o něhož sotva zavádíme, s nímž však nepolemizujeme, natož abychom ho vyvraceli. Pravda, ocitujeme tu z něho časem celou stránku, ta se však týká textu, tudíž literatury, a dá se s ní jediné souhlasit, případně Zicha doplnit.

Není-li Veltruského práce v linii Zichově, je tím plnější a přesvědčivější, protože zcela přesvědčeně a bezvýhradně, v linii Mu-

lá. Zde bychom mohli dlouze polemizovat a ohánět se mj. Pavlem Trostem, pro něhož klíčový argument, proč — konfrontován s Augustinovým *De magistro* — „přiznává sv. Augustinovi zásluhu sémiotika (srov. jeho recenzi „Sv. Augustin o jazyce“, *Slovo a slovesnost* 9 (1943), s. 164–166), je v tom, že sv. Augustin chápe jazyk jako něco víc než pouhý výrazový pohyb, totiž jako *nástroj*. Bühler by řekl *Organon*, především nástroj *repräsentace*, *Darstellung*. Veltruského pojetí, ať rovněž odvozené od Bühlera, je však odlišné a chápe nástrojové i výraz, zejména *simulovaný výraz*, výraz (?), reprezentující výraz, herectví.

13) Veltruský, Jiří, *Příspěvky k teorii divadla*. Předmluva „Komparativní sémiotika divadla Jiřího Veltruského“ Miroslav Procházka. Ediční poznámka Jana Patočková. Praha: Divadelní ústav, 1994.

14) „Dramatický text jako součást divadla“, *Slovo a slovesnost* VII (1941). Poněkud

kaťovského. Nejde tu ani v nejmenším o povinnou přichylnost k pedagogovi, pod jehož moudrým, ač přísným vedením studujeme a jemuž odevzdáváme své domácí cvičení, dokonce ani o oddanost osobnosti, byt' sebeinspirativnější, sebesuggestivnější, ba sebegeniálnější. Nejde o oddanost *individuální*, tedy individuu, jedinci, leč *korporativní*,¹⁵⁾ řečeno pojmovou dvojicí vypůjčenou od Mathesia, o oddanost směru, škole, klanu, lidské smečce, a *Pražský lingvistický kroužek*, shromažďující výkvět české vědy, ba i umění a kultury, takovouto elitní smečkou — právě tak jako *strukturalismus*, ta chloubá a původní český přínos do parfumerie, co parfumerie: pavího vějíře světových -ismů, takovýmto zcela osobitým pachem smečky, pachem, jímž parfémovati se hodí a sluší —, málo naplat, je.

2

Veltruského dílo je tedy zcela v duchu tohoto směru, ztělesňováním v té chvíli předešlým Mukařovským. Není tu — v oné chvíli — větší, mnohostrannější a inspirativnější osobnost než právě on. Kdysi tu byl — od samého počátku — a stále tu je Mathesius; zůstává sice i dále v čele, tiché, samozřejmě hrdinství, jímž se vyznačuje už po léta, ještě od dob před založením Kroužku, jeho zápas s postupující nemocí a právě tak i tichý a zcela samozřejmý vzdor, s nímž jako pravý bojovník využívá všech možností, které tu ještě zbyly, přemýšleje už o těch, *kteří čekají*, ho obdařily jsoucností bezmála mytickou. V bytost naprosto mytickou, která již naštestí není a žel ani nebude z *tohoto* (našeho) světa, se proměnil i druhý zakladatel a neinspirativnější osobnost Kroužku, Roman Jakobson. Unikl takřka záračně a na poslední chvíli, zůstaviv v Brně své oddané žáky (rozloučili se s ním překrásným pamětním spiskem s *Pozdravem a díkůvzdáním*¹⁶⁾ rektora Masarykovy univerzity a zá-

jiná verze přepracovaná, původně psaná anglicky a datovaná 1941–1976, je v *Příspěvcích*.

15) Mathesius v „České vědě“ mluví takto sice o *odvaze* a rozlišuje odvahu individuální a korporativní, ale o *oddanosti* lze tvrdit totéž.

16) *Romanu Jakobsonovi* — *Pozdrav a díkůvzdání* (Brno: Spolek posluchačů filosofie, 1939) je drobnou bibliofilie formátu A6 obsahující protestní *laudatio* Arna Nováka „Tvůrce znalce staročeského básnictví — Pozdrav a díkůvzdání“, staročeskou básně „Slovce M“ a dvě básně Vítězslava Nezvala, totiž „Roman Jakobson“ (*Sklenný havelok*) a „Dopis Romanu Jakobsonovi“ (*Zpáteční lístek*). Ocitujeme aspoň závěr protestu Arna Nováka: „Bohdá, shledáme se opět i s Jakobsonem profesorem tam, kde jest jeho právě místo. Nebylo by možno vědecky a kulturně žít, kdyby trvale měli nepovolání rozhodovati o vyvolených.“